Het ‘KdF-strandbad’ Rügen en de Duitse ‘Volksgemeenschap’
Rondgang langs de tentoonstelling

2. Het ‘KdF-strandbad’ Rügen
2.1 Rügen tijdens het nationaalsocialisme
2.2 Idee en planning
2.3 Het ‘KdF-strandbad’ Rügen in de propaganda
2.4 Bouwgeschiedenis en exploitatie tot 1945
2.5 Naoorlogse geschiedenis

3. De Duitse „Volksgemeenschap’
3.1 Het model van de Duitse ‘Volksgemeenschap’
3.2 Formering van de ‘Volksgemeenschap’
3.3 Sociale realiteit in de Duitse ‘Volksgemeenschap’
3.4 Propaganda en massacultuur
3.5 De instrumentalisering van de cultuur
3.6 De ‘moderniteit’ van de nationaalsocialistische staat

Filmruimte: Documentaire, 35 minuten

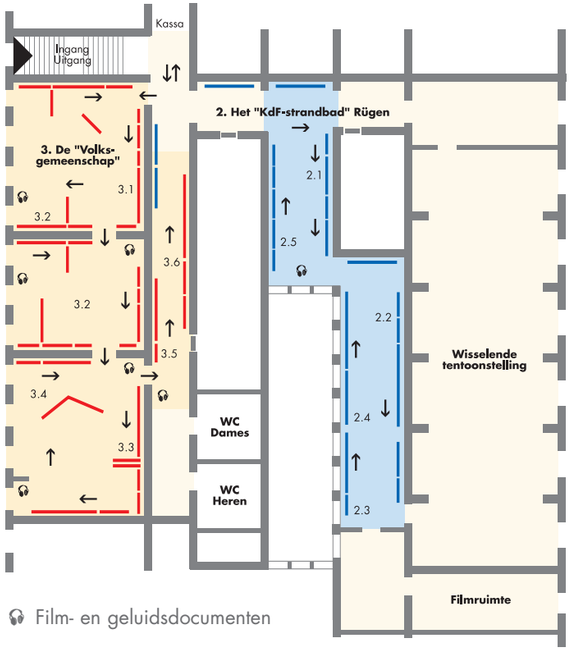

Film- en geluidsdocumenten

De tentoonstelling wordt successief uitgebreid. Daarom begint het huidige deel van de tentoonstelling bij nummer 2.

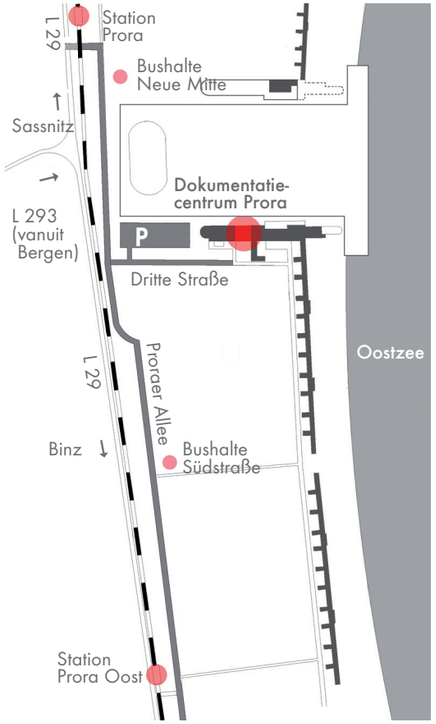

dokumentatiecentrum prora
Dritte Straße 4 · 18609 Prora/Rügen · Duitsland
Tel. +49/(0)38393 13991 · Fax +49/(0)38393 13934

Openingstijden
Maart · April · September · Oktober:
dagelijks van 10.00-18.00 uur
Mei · Juni · Juli · Augustus: dagelijks van 9.30-19.00 uur
November · Januari: dagelijks van 11.00-16.00 uur
Februari: dagelijks van 11.00-17.00 uur
Gesloten tot 25 december, 26.12. - 31.12 van 10.00-18.00 uur

Dagelijkse rondleidingen
Voor eventuele afwijkingen van november tut februari verwijzen wij u naar de website of bel ons op.

Kantoor Berlijn
Tel. +49/(0)30 27594166 · Fax +49/(0)30 27594167

www.prora.eu • info@prora.eu
www.facebook.com/Prora.eu

MACHTUrlaub

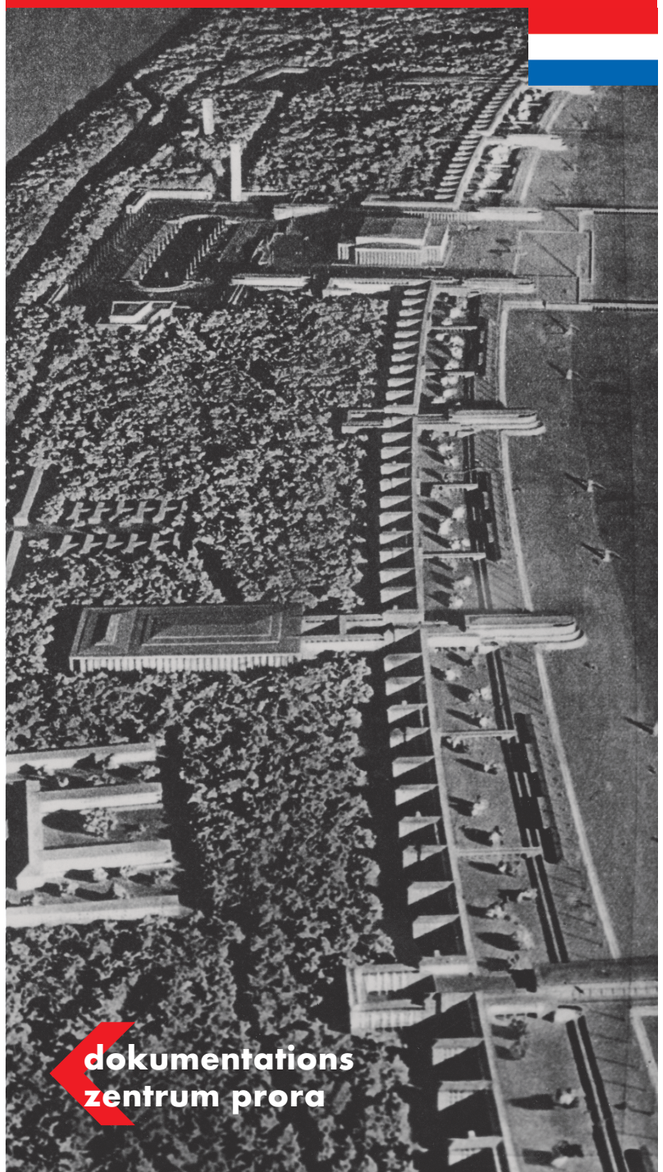

dokumentations
zentrum prora

Het documentatiecentrum Prora
De in 2004 nieuw vormgegeven tentoonstelling MACHTUrlaub* legt in het eerste deel de bouwgeschiedenis en de exploitatie van het complex vast. De regionale omgeving, de achtergronden van het project en het gebruik hiervan in de propaganda worden tot thema’s genomen. Het tweede deel van de tentoonstelling legt een verband tussen de geschiedenis van het complex en de nationaalsocialistische arbeids- en sociale geschiedens. Uitgaande van een nationaalsocialistisch maatschappelijk model van de ‘Volksgemeenschap’ wordt een omvattend beeld geschetst van de arbeids- en leefwereld in het ‘Derde Rijk’. De tentoonstelling schetst een beeld van de nationaalsocialistische organisaties en ondermijnt de propaganda van het regime door het te toetsen aan de sociale realiteit in het ‘Derde Rijk’. De gemeenschap werd gekenmerkt door sociale ongelijkheid en het uitsluiten van

Dokumentatiecentrum prora

complete bevolkingsgroepen. Daartegenover stelde de ideologie van de ‘Volksgemeenschap’ een racistische en politiek homogene gemeenschap, die als volgelingen de ‘Führer’ trouw en gehoorzaam waren toegewijd, en alleen dan een recht hadden op sociale privileges, zoals vakantie in Prora.
Naast tal van beeld- en tekstdocumenten leggen geluids- en filmfragmenten vast, hoe uit het zicht van het regime de ‘Volksgemeenschap’ gevormd zou moeten worden. De tentoonstelling van het documentatiecentrum, die op deze plek bijzondere indruk maakt, is de enige permanente tentoonstelling over het sociale en arbeidsbeleid in het ‘Derde Rijk’ in Duitsland.
De permanente tentoonstelling gaat vergezeld van wisselende tentoonstellingen over geschiedenis, architectuur, kunst, natuur en politiek.

** MACHTUrlaub is een woordspeling en betekent zowel ‘vier vakantie’ als ook ‘macht vakantie’.*

Het "KdF-strandbad" voor de 20.000 in Prora/Rügen.
Het ongeveer 4,5 km lange gebouw van het "KdF-strandbad" werd in opdracht van de nationaalsocialistische gemeenschap Kraft durch Freude (Kracht door Vreugde, KdF) van 1936 tot 1939 gebouwd en voor het grootste deel opgeleverd. 20.000 mensen zouden hier vakantie kunnen vieren. Het "KdF-Strandbad" is niet alleen een goed voorbeeld van het gebruik van moderne architectuur tijdens het nationaalsocialisme, maar ook een sociaalhistorische poging om de arbeidersklasse, waarvan de partijen en organisaties in 1933 waren opgeheven, te winnen voor het oorlogs-, rassen- en Lebensraumbeleid (leefruimte voor het Duitse volk) van het bewind. Het volk zou uit Prora kracht kunnen putten voor de volgende oorlog.

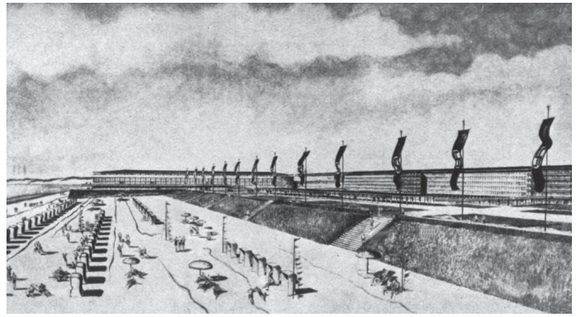

"KdF-strandbad" Rügen, architectuurperspectief van het ontwerp van Clemens Klotz, 1936

Al in 1936 eiste Hitler dat het gebouw in Prora in oorlogstijd als lazaret gebruikt zou kunnen worden. Aan het begin van de oorlog, in 1939, werden de bouwwerkzaamheden in Prora stopgezet, en de bouwvakkers teruggetrokken. Het complex bleef onvoltooid. Prora is als KdF-strandbad nooit benut. Delen van het gebouw werden gebruikt voor de scholing van een politiebataljon en de vrouwelijke verbindingshulp voor de Marine. Dwangarbeiders en krijgsgevangenen werden voor de verdere uitbouw van Prora ingezet. Er zijn dan ook slachtoffers van het nationaalsocialistische regime te betreuren in dit oord, dat juist tot vreugde en ontspanning had moeten dienen.

In 1943 vonden door bombardementen dakloos geworden Hamburgers hier onderdak, en tegen het einde van de oorlog werden er vluchtelingen uit het oosten van Duitsland ondergebracht.
In 1944 diende Prora als lazaret. Het "Kdf–strandbad" Rügen is indirect ook betrokken bij het nabij gelegen proefterrein voor raketten in Peenemünde; de bouwvakkers van Prora werden 1939 hierheen gestuurd.
In de DDR-tijd was Prora een afgesloten militair terrein en pas sinds 1991 is het weer voor publiek toegankelijk. Tegenwoordig is Prora in binnen- en buitenland bekend als voorbeeld van de bouwkundige en sociale geschiedenis in het Derde Rijk, en wordt het jaarlijks door honderdduizenden bezocht. Het complex is naast het Rijkspartijdagterrein in Neurenberg het grootste op zichzelf staande erfgoed van het nationaalsocialistische regime, en staat onder monumentenzorg.

Het "Deutsche Arbeitsfront" (DAF) en de nationaalsocialistische gemeenschap "Kraft durch Freude" (KdF).
Het "Deutsche Arbeitsfront" ("Duitse arbeidersfront") kwam op 2 mei 1933 in de plaats van de op gewelddadige wijze ontbonden vakbonden. De "DAF" was er uitdrukkelijk niet om de economische en maatschappelijke belangen van arbeiders te behartigen: "Het hoge doel van het Arbeitsfront is de opvoeding van alle werkende Duitsers tot de nationaalsocialistische overtuiging," formuleerde Robert Lei, leider van het Arbeitsfront. Het Arbeitsfront nam het in beslag genomen vermogen en de leden van de vakbonden over en werd daarmee de rijkste organisatie van het regime, met de meeste leden.
De gemeenschap "Kraft durch Freude" werd in het kader van de DAF in november 1933 opgericht en had in het "Derde Rijk" de taak arbeiders in hun vrije tijd te begeleiden. Daartoe dienden grote projecten, zoals de "KdF-vakantieschepen", de "KdF-auto" (Volkswagen) en ook het "Kdf-strandbad" in Rügen dat een model voor vier verdere strandbaden zou zijn. Het strandbad was net als de "KdF-auto" een wezenlijk onderdeel van de sociale propaganda van het regime. De eerste steenlegging van Prora vond niet zonder betekenis plaats op 2 mei 1936: precies drie jaar na de "bestorming van de vakbonden". Het strandbad en de Volkswagen werden alleen als propaganda, maar nooit voor sociale doeleinden gebruikt. Aan het begin van de oorlog in 1939 werd de hele "KdF"-organisatie met al haar instellingen ondergeschikt gemaakt aan het leger.
Tot deze geschiedenis behoort ook de tragische dood van duizenden vluchtelingen, in januari 1945, door de ondergang van het "KdF"-schip "Wilhem Gustloff" in de Oostzee.

Een geschiedkundig monument
Bij de Duitse herdenking werden tot nu toe alleen de misdaden van het "Derde Rijk" beschreven. Het doorgronden van de beloftes en de beloften van het regime – met de klasseloze "Volksgemeenschap", de deelname aan cultuur, reizen, consumptie, techniek, en motorisering als voorwendsels – is onontbeerlijk voor het begrip

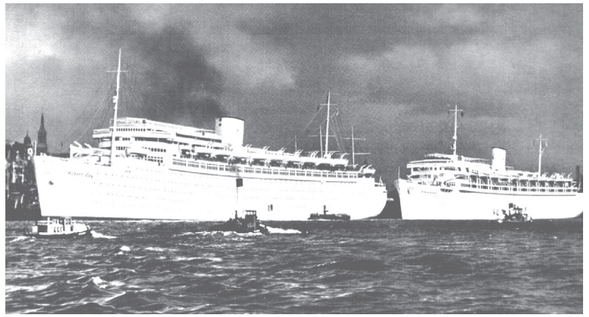

Vakantieschepen gebouwd voor de "KdF"-organisatie: "Robert Ley" en "Wilhelm Gustloff", 1939

van die tijd. Juist het samengaan van de glanzende façade en de massale moderne en barbaarse misdaden geeft een beeld van het "Derde Rijk" dat begrijpelijk is.
Meer dan een halve eeuw na de oorlog bestaat er de mythe van de goede kanten van het "Derde Rijk" en het "KdF-strandbad" is de plek waar deze mythe zich in architectonische vorm toont. In Prora kan men deze mythe te niet doen door de politieke achtergronden aan het licht te brengen, en het nationaalsocialistische systeem in al zijn complexiteit te beschrijven. Juist in dat licht wordt dit deel van de Duitse geschiedenis begrijpelijk. Laat het gebouw met zijn eindeloze rijen, de geplande feesthal voor massabijeenkomsten, het tekort aan privacy, niet een structurele gewelddadigheid zien, die niet toevallig aan kazernes herinnert? Het onder Monumentenzorg staande gebouw is daarmee niet alleen het grootste monumentale gebouw uit de nationaalsocialistische tijd maar ook de plek waar men de gevaarlijke fascinatie voor het nationaalsocialisme, en de schijnbaar goede kanten van het nationaalsocialistische regime kan onttoveren.
Dat Prora als "KdF-bad" niet in gebruik werd genomen is geen tekort aan authenticiteit, maar het gevolg van het expansionistische en racistische beleid van het "Derde Rijk", dat een grotere dynamiek ontwikkelde dan te zorgen voor de "volksgemeenschap". Het mislukken van het sociale beleid van het nationaalsocialistische regime is een logisch gevolg van het beleid van het "Derde Rijk". Het gebouw is hier een goed bewijs voor. De prijs van de "schone schijn" waren volkerenmoord, massagraven en een breuk met de beschaving.
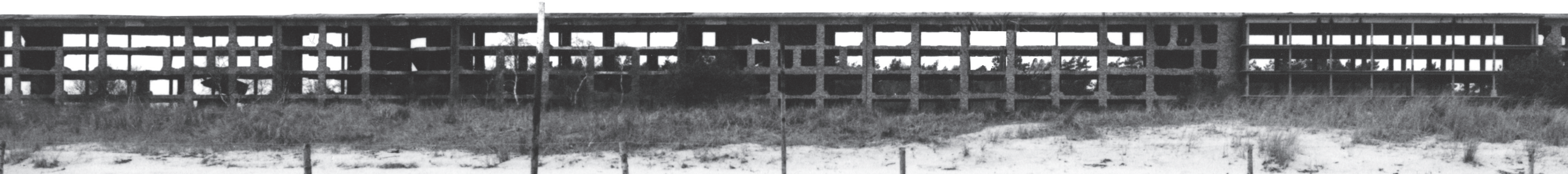
"KdF"-reclame van 1939. Op de achtergrond het complex van Prora